

J E L E N K Ö R.

94. szám

Pest, szerda november 25^{kén}

1835.

Foglalát: Magyar- és Erdélyország (pesti 's nógrádi közgyűlések; erd. kormányzékai kinevezések; dr. Vajnocz és Pierstll Mátyás f.; Különféle.) Anglia (készülő vasutak 's azok ellensége Goulburn; M. Chronicle és j. des Débats; Spring-Rice levele és elegy.) Franciaország (az amerikai ügyviselő; a' párizsiek összehívatik; Rigny temetése; Thilorier találmánya; izraeliták küldöttsége a' királynál 's a' t.) Spanyolország (Riego hireneve visszaállítatik; az octob. 28iki ütközet; a' National 's egy carlosi levelező véleménye Spanyolország állapotjáról.) Németország. Németalföld. Amerika. Lengyel- Török- Porosz- 's Olaszország.

MAGYAR- és ERDÉLYORSZÁG.

Pozsony nov. 19kén. A' RR. kerületi ülésükben a' kiszemelt tárgyak érdemileg mind befejeztettek 's már a' szerkesztés rostáltatik.

Tek. Nógrád RRei e' f. h. 19kén tartott közgyűlésekben az új megyeház tereme díszítésére gróf Széchenyi István ur képmását meghozatni, köz fölkialtással elhatározzák.

Tek. Pest vmegye közelebb tartott közgyűléséből az újdön választott koronaőrnek Szilasy József urnak üdvözlésére egy küldöttséget nevezett ki, mellynek szónoka maga a' másod alispán ur Földváry Gábor vala. A' megtisztelt koronaőr érzékeny hála- 's öröm-elfogódással válaszolt; másnap (nov. 21kén) pedig az egész küldöttséget gazdag és szives magyar ebédvel fogadá.

Az erdélyi kir. főkörmányszék Donát Lajos ur előléptével ürességbe jött kormányzékai aligatái hivatalra eddig volt jegyzőkönyvi segéd Beringer János urat; az erdélyi kir. tart. számvevői hivatalnál Istvánfi János és Kollerfi Vilmos uu. előléptével, és Szöcs Mihály és Imreh Ferencz halálával ürességbe jött számtiszti hivatalokra: Lugosi István, Brencsán József, Sófalvi János és Gyulay Antal uu. nevezte ki.

Különféle. Korponán f. h. 11kén Pierstll Mátyás több megye táblabirája életének 78ik évében elgyöngyülésben kimult. Számos szolgálati, több rendbeli országgyűlésen tett fáradozások polgártársainál fenhagyják emlékét; sajnálja a' szegényebb tanuló ifjúság, melly közül több mint 30 évig esztendőnként 12öt nevelvén, közülök érdemes 's néhány előkelő polgárt formált; szerfölött bánják az ügyefogyottak is, kik benne gyámolukat vesztek; gyászolják Zólyom, Hont, Nógrád és Bars megyékben létező érdemes atyafiai, kik jótévőjökben érdemes családnak utolsó fimagzatát is vesztek.—Töplíczen Trencsény vgyében b.Sina György ur adakozásából (tudjuk hogy b.Sina György ur vette meg az Illésház y-jóságokat) iskola állott föl, mellyben a' Magyarországon megszo-kott elemi tanulmányokon kívül Technologia is fogtaníttatni, hogy így a' lakosok a' kézművek és mesterségek gyakorlásában annál nagyobb előmenetelt teheszenek. — Pozsonyban e' beállott lágyabb idők kedvezésével a' dunai hidat nov. 16ikán ismét beraktak.

Békésben oct. 15kén: Vajnocz orv. dr. és Békés városának physikusa, egyike a' legjelesb fiatal gyógyászoknak, meghalt élete 31dik évében. A' természettől ritka lelki tehetségekkel föl-

ruházva, jelesen végzett iskolái után Keszthelyre ment magát gazdasági tudományokra szentelendőleg; itt jeles kitüntetés után előjárói figyelmét annyira magára voná, hogy alig végzett tanulása után segédnek, 's két hónap mulva, ámbár még igen fiatal koru, ugyanazon intézetnél tanítónak nevezteték. Azonban az itt szerzett tudományos ismeretek, mint barátjai bizalmas körében gyakorla nyilatkoztatá, lelkét nem elégiték ki; elhagyá e' kedvező hivatalt és Pestre jött, gyógytudományokat tanulandó. Itt mindvégig kitünt tanulóitársai fölött a' természet minden titkaiba mélyea ható elméjével. Előjáróji megismerék érdemes voltát 's meg is jutalmazák azt, mert alig végzé tanulását, már is a' sebészi kórház mellett orvosi segédde neveztetett. Azonban megfeszített munkássága igen kimerité erejét, 's több nyugalom-nyerhetés miatt másik évben a' szemorvosi kórházhoz helyezteték által, melly foglalatosságában két évet, de legnagyobb részint betegeskedve, töltött. Azon reményben, hogy szelidebb éghajlat alattán egészségét előbb visszanyerheti, rábiratott, hogy először ugyan B. Komlósrá, egy év előtt pedig Békésre menjen; azonban itt a' már többé nem gátolható betegség elrabolta őt barátitól 's az emberiségétől. Milly nagy reményeket gerjeszte az elhunyt a' dologértöknél mint író, bizonyítja tettségével fogadtatott értekezése: „A' szemápolásról,“ több közleménye az Orvosi Társaság 's végre Fabini prof. „Doctrina de morbis oculorum“ a' magyar tud. Társaság által elfogadott fordítása. Ő a' legértelmeseb férfiak itélete szerint, kik ismerék, azon ritka tünemények közé tartozott, kik nagy elmével szerénységet 's a' legszebb erkölcsi karaktert párosítanak.

N. Enyed nov. 11én. Nálunk valóságos tél vagy, a' szőlő pedig még felényire sincsen megszedve. Augustusnak vége, és majd egész septemb. folyta esős levén, nem elég készületen mentenek által szőlőink octoberbe. E' hiánynak pótoltatását remélvén gazdáink octobertől, ennek végére 's november elsőjére halasztották szüretjüket; de az octoberi idő is mind csak olyan volt, mint a' septemb. november pedig hóval 's téllal borítá el vidékünket. E' f. hónap 4kén kezd havazni, 's 5ikén már olly hideg lön, hogy estvefelé fagyai kezdett a' sár, 's 6kán reggel a'

szekeret is elbirá a' kemény fagy sok helyütt. Azóta hó és hideg növekedett, úgy hogy már mélyebb a' hó fél talpnyinál, 's a' hideg napfeljötté táján 6 Reaumur foknyi vala. A' szüretet sok helyen félben hagyták, más helyeken szürdögelnék ugyan, de, nagy bajjal, mert a' leszedett fagyos havas gerezdeket (mint 1805ben) felforralt musttal, vagy piaczkékben engesztelgetik, 's csizmás lábbal tapossák ki. A' must jobb az 1833-belinél, de az 1832belinél alábbacska, majd mindenütt, jobb pedig sehul sem. Aligha nem épen 1835 kezdette meg nálunk ama' gyakori gyöngébb boros esztendők sora egyikét, 's ez által az 1834beli bornak, 1811 és 1827ben szüretelt testvérei hírére 's becsére leendő méltatását. Erd. Hír.

Mult számunkban a' fertői új esatornáról tett jelentésünkben Paumgarten falu helyett Pomogy (Pamhagen) Morsony vmegyei helységnek kell vala állani.

ANGLIA

A' király engedelmet adott, hogy a' Londonból Windsorba menendő vasut a' windsori park közepén vonassék végig. — Nov. 10én kelle Denman lordnak, 's a' biztossághoz nevezett többi peernek a' felsőházban megjelenni, hogy a' király meghagyatánál fogvást a' házat dec. 17eiglen halasztaná el. Azonban a' parlament megnyitása csak 1836. februárjában fog megtörténni. — A' politikai világ legmagasb vidékein, mint mondják, azt rebesgetik, hogy Orleans herczeg utazásának a' földközi tengeren valóságos célja nem annyira Corsicát meglátogatni, vagy az éjafrikai hadküldésben részt venni, mint ismételten, 's mintegy véletlenül a' nápolyi kir. herczegasszonyokat meglátogatni, hogy ha lehetséges, valamelyiket elvegye. — Angol lapok bő tudósítást közlenek valamennyi most létesülő vasut-vállalatról. Mostan 23 vasut van készülöben, melyekre 33,300,000 ft sterling (333 millió pengő frt.) kívántatik meg. A' részvények száma összesen 400,000, 's már is a' kibocsáttatási áron túl árultatnak. A' Courier e' végezté oja a' közönséget, hogy ezen vasutak várandó jövedelme iránt tulcsapongó reményekről ne ábrándozzon, mivel a' manchester-liverpooli vasut részvényei sem adtak évenként többet száztól kilencznel, noha igaz, hogy e' vasut csak első próba volt, 's a' költségek most aránylag csekélyebbek. A' londoni csarnokon a' vasuti részvényekkel majd ugy kezdenek bánni, mint Párisban a' spanyol kölcsön-jegyekkel. Csakhogy Londonban erősb a' közvélemény 's nem oly lenge és csélesap mint Párisban.

A' M. Herald azt mondja, hogy az európai közbéke föntartására igen kedvezök a' kilátások. Ugyanezen tudósítások még azt teszik hozzá, hogy Franciaország összeköttetése az éjszakai hatalmakkal naponként szorosabb és barátságos-

sabb elannyira, hogy, mivel a' jövő évben a' szárazföldi hatalmak congressust szándékoznak tartani, Franciaország is meg fog hivatni, hogy oda képviselőt küldjön. — A' szándéklott vasutat Londonból Brighton felé az illető földtulajdonosak Surrey megyében igen ellenzik. Epsomban nov. 4én tartott gyűlésökben névszerint Goulburn, volt pénzügyminister Peel alatt, keményen kikelt általjában minden vasut ellen. „Én, ugymond, azt tudom, hogy vasutak nem szereznek nemzeti jóllétet, de azt is, hogy igenis elrontanak sok darab jó szántóföldet 's a' kézmű-kerületektől messze távolságra is megháborítják azok nyugalmát, kik munkájuk után, mint illik is, gyönyörködő visszavonultságban akarnának pihenni. — A' jó Goulburn annyira gyűlöli a' kézműveket, hogy mindent elkövetne azok elpusztítására Angliában is; de meg is érdemlené, hogy minden kézmű-készítményt huzzanak le róla. Még a' Morning-Herald is gáncsolja Goulburn kifejezéseit; figyelmeztet azonban valamenyi londoni lap ovólag azon szédelgésekre, melyeket most Angliában a' vasut-részvények okoznak, 's melyek meghaladják a' kibocsáttatási értéket, mielőtt felépültek a' vasutak. —

A' Morning-Chronicle következőleg értekezik azon állásról, melyet a' francia kormány, 's annak organumával, a' Journal des Débatsvalszemközt elfoglalt. „Még egyszer vissza kell térnünk a' Journal des Débats ellenében vett állásunkra. E' dolgokban egy jártas sem fogja tagadhatni, hogy a' mostani francia ministerium ama' lapot használta főleg véleményei organumául 's az egész világ tudja, hogy a' Journal des Débats a' francia statuskincstárból közvetve vagy közvetlenül pénzzel támogatatik. Nem leheté tehát nekünk rossz néven venni, midőn ezen lap változtatott nyelvéből a' spanyol ügyek felől mi magunk is a' ministerek véleménye másulását következtetők, 's e' szempontot természetesen összekapcsoltuk azon mindenfelől hozzánk érkezett tudósításokkal, melyeknél fogvást a' francia határról a' francia határszéli hatóságok részére mindenféle hadiszer-szállítás világosan megengedtetik a' praetendens számára. E' tekintetben irt cikelyeinket a' esatornán tul úgy tekiatették, mint ministeriumunk sugalmát, mert mi e' ministeriumot erőnkhez képest támogatjuk. De már oct. 17kén oda nyilatkoztunk, hogy a' britt kormány lapunk véleményeért ez vagy amaz ügyben épen nem felelős. Mi jól tudtuk, midőn azon cikelyeket irtuk, hogy nem a' diplomatia nyelvén szólunk. Ó fölsége ministerei szintolly függetlenek tőlünk, mint mi tőlök. Nincs egyéb szövetség közöttünk, mint a' nyilvános elvé, melyhez ő is mi is a' legnagyobb hódolással ragaszkodhatunk, habár a' közös cél-

ra külön irányt követünk is. Hibánknak mondták azon hiradást is, hogy Broglie herczeg Granville lordot bizonyossá tette arról, hogy a' Débats nem organuma többé a' francia ministerségnek. A' Globe szerint a' herczeg bizonyította, hogy a' Débats soha sem volt a' mostani francia ministerium organuma. Ez valóban különös. Egy lap a' ministerium parancsára a' kincstárból, vagy a' mi mindegy, a' titkos szolgálat pénzalapjából fizetetik, 's még is olly véleményeket nyilvánít, mellyeket ugyanazon ministeriumnak meg kell tagadnia! Mi, John-Buli együgyűségünkben illy rendszert nem foghatunk meg. De Janusnak ketős arca volt, 's némelly kabinet ezt igen utánzásra méltónak tartja. — A' dolog állását, 's az abból meritett igazságot nem csavarhatni el.

Némelly politikai körben nagyon beszélnek, hogy a' ministerek Brougham lordnak szándékoznak általadni az elnökséget a' felsőházban, és pedig ismét teljes díjjal, Sir W. Peypst pedig a' mostani Master of the Rolls-t (főlevéltárnok) lordkancellárrá tenni, ülés nélkül a' felsőházban, annak utódjául pedig Sir John Campbellt kinevezni.

Darlington Castleben, Suffolk-megyében, a' torypárt falusi nemesei nagy gyűlést tartottak, egy közönséges földművelő egyesület-alakítás végett.

— Bizonyos Brown magát egy hasonló londoni egyesület titoknokának adta ki, azon nyilatkozással, hogy meg van bizva az országban fiók-egyesületeket képezni. Az egyesületnek az orange-egyesület mintájára kell összeállania. Bizonyos Livingston oda nyilatkozék, hogy a' telekbirtokosak már kénytelenek magok képezni külön parlamentet, 's közép egyesületjök Londonban valóban is ollyan parlamentféle leend, vagy parlamentaris biztosságot teend; mert Anglia földművelési érdekein kell már egyszer valahára segíteni; úgy is elég régóta kérelmeznek a' parlament előtt; ideje már, hogy a' kérelmekben kifáradva ne maradjon a' mellett az ország.

Springe-Rice urat a' kincstár kancellárját nem rég a' limericki választók, kiknek képviselőjök volt az előtt (most Roch repealert választották) lakomára hívák meg, de ő onnan elmaradt. Meg nem jelenése miatt irt levelében minden sarkalatos változtatása ellen nyilatkozik az alkotmánynak. „Mindig azon leszek, ugymond többek közt, akár az ellenzés soraiiban legyek, akár a' király ministere, hogy a' nemzeti javítások ügyét előmozdítsam, de a' mellett vegyes monarchiai alkotmányunk elveihez szorosán ragaszkodjam, 's minden javítás elérésében magamat az alkotmányban létező belső erőre bizzam.“ —

A' M. Chronicle szemére hányja a' Timesnak keserűen, hogy azon tudósítást, mellyet a' választási hamisítás-nyomozó biztosság benyújtott, az ir-

landi katolikus papság igazságtalan megtámadására használja, 's épen azt szemeli ki belőle, mi nem kedvező fényt vethet a' catholicismusra, am-bár a' 2000 katolikus lelkész közül Irlandban, a' biztosság alig talált tizet, vagy tizenkettőt, ki az utolsó parlamentválasztáskor vigyázatlan buzgósággal heveskedett a' szabadság mellett. „E' férfiak ugymond, természetesen heves kifejezésekkel éltek, midőn buzditák a' népet; az oltármellől illetlenül szólottak hozzá; vádakkal léptek föl e' szent helyeken a' szabadság ellenségei ellen; 's mi gondolatlan buzgódást sem protestans, sem katolikus papoknál mentegetni nem fogunk; de sokat el is kell azon férfiaknak nézni, kik naponként tanuji: mennyit kénytelen a' mezei nép szenvedni azon hűségért, mellyel hitéhez ragaszkodik. Öst. Beob.

A' Spectator azt beszéli: számos utazó, kik Anglia és Skótzia külön vidékeit bejárták, az ország állapotját általjában olly virágzónak rajzolja, minőnek eddig soha sem ismerték. Valamennyi pamutszövő, kézmű-gyapju és vas-gyár folyvást munkásságban van; mindenütt új műházak, malmok 's egyéb épületek emelkednek a' régiek mellett, a' munkások mindenütt találnak foglalatosságot. A' munkabér az élelemszerek árához képest magasb mint valaha.

FRANCZIAORSZÁG.

Majd nem valamennyi párisi lap azt állítja, hogy Barton ur, az amerikai ügyviselő, Parist nov. 9én fogta elhagyni, minthogy Broglie hg. vonakodott három javaslatára kielégítőleg felelni, mellyeket Barton ur kormánya nevében nyújt be. — A' párisi csarnokon azon hirt is emlegetik, hogy Barton ur végső esetben utlevél nélkül is oda hagyandja Parist, ha vonakodik a' tuileriák kabinéte kiegyenliteni a' dolgot. —

Nov. 6án megtörtént azon eset a' párisi törvényszék előtt, hogy az esküttek egy fővádlatat fölmentettek, és szabadon is bocsátottak, tettes társit azonban vétkeseknek ítelték. A' törvényszék erre egyhangulag azon ítéletet hozá, hogy az esküttek ítéletét hibásnak tartja, 's annak kihirdetését a' jövő ülésig elhalasztja, hol más esküttek fog másodizben ítéln. —

A' Tempsban következőt olvashatni: „Don Sebastian (spanyol herczeg) megérkezte Navarrába csak uj bizonyosága rendírségünk ügyetlenségének. Az ifju herczeg igen tartotta a' Bayonneban történő meglepetéstől. Nem volt jó dolga! Megnyugtatóására csak az előbbi történetekre kellett volna visszaemlékeznie. Általbocsátották őt is mint d. Carlost, Espanna grófot, 's a' francia praetendens anyját, délszakra szabadon hagyák utazni. Nem szembunyás, hanem szokás ez; de egyszersmind bizonyosága az utlevelek, rendőrök, várak 's őrvonalok hasznának. —

Azonban d. Carlos többet vala nyerendő, ha inkább egy kis hadiszer-szállítvány érkezett volna szállására. D. Carlos a' télen túl nehezen maradhat meg Spanyolországban. —

Franciaországban Luz, Tarbes és a' Hautes-Pyrénées megye egyéb helységeiben mult hónap végén kemény földingások nyugtalaníták a' lakosokat, 's azok némi részben tüzes légtümenyekkel valának párosak. A' nép mind ezt, mind a' francia délszakra általjában gyakor pusztító vészeket Halley üstökösének tulajdonítja. Az 1811 üstökös, ugymondának, derék bort adott, az idejében hamis természetű. —

A' tudományok párisi Akademiája utolsó üléseiben rendkívüli jelenésekkel foglalkozott. Felföldözött ugyan is (mint mult lapunk emlité röviden) egy egészen új mozdító erő, melly hatalmas mint a' gőz 's majd olyan erőteljes, mint a' puskapor. Mindeddig lehetlen hatásait kiszámolni, s' alkalmazását előre látni. Thilorier urnak ugyan is elsült azon próbatéte, hogy több mértéknyi szén-savanyu szeszt csepegő higsággá változtatott. Ő tehát az intézet tudósait sürgetve szólítja fel, hogy tapasztalása készítményét jól vizsgálják meg. Ebben ugyan iszonyú pokolerómüre létez erő, melly egyedül is elég volna Páris negyed részét levegőbe röpiteni. Az Akademia biztossága, 's közöttük Thénard ur nemesak bizonyították a' Thilorier által állított dolog valóságát, hanem előlött még azt is találták, hogy e' szesznek egy része hig alakiságából kemény anyagává is képes változni. Ezen urak látták tehát azon rendkívüli jelenést, hogy egy darabka szén-savanyu gáz, olly szilárdon csuszszant kezökbe mint valami jégdarab, 's gázalakká váltakor abból ismét eltűnt. Ha ezen alakváltozást intézhetni 's tartósan és czélszerűleg folytathatni, akkor föl nem számítható haszna leend.

Folyó hónap 5én fogadta el a' király az izraeliták középponti 's megyei tanácsát, melly alkalommal Cremieux ur, az isméretes ügyvéd, a' középponti tanács alelnöke beszédet tartott a' királyhoz, megköszönvén neki azon ótalmat, mellyet az isméretes Wahl ügyében az izraelitákkal Basel-vidék ellen éreztetett. A' király következőleg válaszolt: „Igen is mindenkor jogtalan 's politikátlanoknak tarték olly rendszabályokat, mellyek ugyanazon nemzet polgárjai közt tartós tekintetben különsegeket támasztanak a' vallás különségénél fogva. Mint király megtartám ezen elvet, 's már több ízben megmutattam, melly igen örvendek rajta, hogy nekem lön fentartva azt Önökre alkalmazni. Reménylem, ezen alkalmazás közös leend; 's én igen ohajtom azt. Ugy hiszem, valamennyi nép. jól értett érdekében áll, 's az észnek végre le kell győznie az előitéleteket, mint a' cseppenként hullongó viz végre is átfur-

ja a' legkeményebb sziklákat is. Ezek legalább ohajtásim, ezek reményim; de abba, mi más statusokban történik, nem avatkozhatom, ha francia érdekek nem sérülnek az által, mint Basel-vidéken áll a' dolog. Örvendettem, megvallom, hogy alkalmam nyílt megmutatnom: mikép kormányom alatt valamennyi francia ugyanazon joggal bir, 's valamennyi ugyanazon védelemre 's ótalomra tarthat számot. Reménylem, fáradozásim nem maradnak sükeretlenek, 's épen ez ügyben, mellyről Önök szólnak, a' canton visszalépend olly végzettől, melly szintugy ellene van schweizi egyezésinknek, mint a' század szellemének. Én részemről szerencsésnek tartom magamat, hogy főlzabadosulásukra példát adtam, 's köszönöm azon igazlást Önöknek, mellyet tetteimnek és szándékimnak tulajdonítanak. Erzékenyen megindultam arra, mit Önök előttem imént kifejeztek. Ö. B.

A' pairkamara elnöke rendelést bocsátott ki, mellynél fogvást a' pairszék nov. 16ra hivatik össze, hogy a' febr. 6án névszerint felhozott 79 vádlott ellen megállapított vádakról végezzen. Ezek között olvashatni Cavaignac, Kersausie, Maillefer, Marrast, Reverchon 's a' t. neveit is.

A' bank discontójának száza negyestől hármásra leszálltatása folyvást mozgatja a' párisi csarnokot. Nov. 12én biztosság neveztetett ki e' kérdés meghányatására hat tagból, kiknek határozását azonban még elvárhatni majd egy ideig. Közönségesen azt hiszik, hogy a' biztosság véleménye a' leszállítás ellen fogkiütni.

Rigny admiral eltakaritása fényesen ment véghez, mint hivatala 's rangja kívánta. Valamennyi Párisban tanyázó ezred katonaságból megjelent egyegy csapat, számra mintegy 2000. A' nemzeti őrség semmi részt nem vett e' tisztekezésben. Az egyházi szertartásban még Olivier érsek is részesült, kiről tudjuk, hogy Perrier Kázmér temtetésén sem akart megjelenni. A' gyászlepel csücsvégeit Broglie, Duperré, Maison és Thiers ministerek vivék. A' menetben királyi kocsikat is lehet látni, valamint több követ kocsiját is. Sirja fölött elsőben Broglie hertzeg mondott gyászbeszédet, utána Martin du Nord fő ügyész, ki volt követi életét ábrázolta, Gallois hajoskapitány rövid életrajzot mondott el róla. Koletti, a' görög követ a' navarini csatáról akart emlékezni, de megátoltatott.

SPANYOLORSZÁG.

A' madridi lap következő legújabb kir. decretumot hirdet az isméretes Riego ügyére nézve: „Minden alkalommal kedves előttem, ha alattvalóim könyeit letörülhetem; de legörvendeztetőbb, ha ezen emberiségi adózás ama' szent kötelességgel párosul, melly a' mult idők tévelygésit jövátenni parancsolja. Don Rafael Riego general egy rendelés által gya-

lázatos halálra ítélte azért, mert mint nemzeti képviselő a követi sérthetlenség paizsa alatt az erőben 's divatban levő törvények 's a' képviselői kormányzás nyilvános jogai szerint szavazott, egyike lön azon áldozatoknak, kik a' vakbuzgóság krisisi pillanatában pallos alatt hullottak el. Mig a' többi férfi, kik szavazatikkal ugyanazon javaslatot pártolák, melyet gen. Riego, most már a' legkitünőbb méltóságokat viseli részint a' parlamenti testületben, részint főséges leányom kormányása tanácsában, lehetetlen, hogy azon general emlékezete továbbra is véteki szennnyel moeskolva 's családja szerencsétlenségétől nyomatva maradjon. A' béke, a' törvényszerű trón és szabadság védei kibékülése jelen napjaihoz igen illő, hogy a' keserű emlékezetek oltassanak ki. Kívánom tehát, hogy akaratom e' tekintetben mind leányomra, mind annak utódira nézve mintegy pecsét legyen, melly Spanyolország történetkönyveiben az országgyűlésbeli vélemények, javaslatok és szavazások sérthetlenségét biztosítsa. (Mint tudva van, a' javaslat, mellynek pártolásaért Riego elítélte, az volt: hogy VII. Ferdinand ideiglen le-tétessek.) E' miatt leányom nevében rendezem a' mi következik: 1) Don Rafael de Riego general ezennel visszahelyeztetik hírébe és becsületébe. 2) Családja nyugpénzt fog huzni, 's megnyeri az özvegyesség minden jogait, mellyek őt törvényszerint illetik. 3) Ezen család leányomnak, 's mig leányom kiskorusága tart, az én különös ótalmunk alá van helyezve. Költ a' Pradoban octob. 31. 1835. A' királyné-regensné.

A' közelgő cortesgyűlésre, mint a' Morning-Herald írja, már is erős oppositio készül, mellynek egyik részét az exaltados-párt tenné las Navas gr. vezérlése alatt, másikat pedig la Rosa 's Toreno exministerek 's ezek barátai; ez utóbbiakat azonban nem olly erős kötelék látszik összefűzni, mint az elsőket. A' régi szabadelmű ellenzés legtöbb tagja az új ministerséghez szegődött. Mendizabal úgy tekintik mint az igazgatás atlaszát, szorgalma kifáradhatlan; jobbadán az egész napot tisztszobájában tölti a' palotában, sőt ott is ebédel. Késő estve tér ki rendesen kocsin a' Pradoba, 's ekkor is a' királynéhoz megyen nekie a' napitörténeteket előadandó 's parancsait veendő. Jövet 's menet kocsjában alszik, 's reggel 6 órakor már talpon van, fogadni a' tömérdek folyamodót.

A' portugáli segédsereg első osztályai oct. 25én Zamorába megérkeztek. — Evans general 8000 főnyi angol seregével Bilbaobul kiköltözött 's utját Vitoriának vette. Követik őt Espartero és Jaureguy 3000 emberrel. Bilbaoban csupán 4000 főnyi rendes katonaság 's az a' bánok csapatja hagyatott őrségül. Körülményesb, egy-

szersmind inkább hitelt érdemlő jelentések után: oct. 27 — 28ikán Cordova nem csak nem vesztett, sőt az ő részén állott a' győzelem 's célját, mellyre seregét kimozdította vala, mindenben elérte. Ugyanilly értelemben jelenti ő maga is a' történetet Madridba küldött hivatalos tudósításában. Célja, mint látszik az volt, hogy kirándulta által a' carlosiak figyelmét elvonja Bilbao felől, honnan Evans angol serege 's Jaureguy és Espartero valának költözendők; 's mihelyt e' ezelt eléggé sikerültnek gondolta, a' legjobb rendben visszavonulást intézett Vitoria felé, mellyközben az utját szagatni törekvő carlositák közül ötvennél többet fogságba ejtett, kiket aztán magával hozott Vitoria. October 30ikán ismét odahagyá Vitoriat 's egész Ochandianoig nyomult elő, de nov. 1sőjén újra visszatért. Don Carlos nov. 7kén 10 zászlóaljal Oyarzunnál állott, más 15 zászlóaljal Angranál volt, három pedig Aragoniának utban. Madridban a' kereskedőség magára vállalta, hogy az új sereg-kiállításban a' tartományukra eső 2600 ujonczt saját költségén felruházní 's fölfegyverzeni fogja; — Barcelonában pedig Mina elhatározta, hogy ezentul a' nemzeti őrség saját költségén katonáskodjék, 's a' már meglevő gyalogságon kívül egy század lovasság állitasssék föl, de melly napjában fejenként 5 realt kapjon. Ugyan Mina sürgetésére a' francia határszálen az átfutó carlositáktól elszedetni szokott fegyverek ezentul a' krisztinókhöz fognak visszaüldetni. — Alicante tartomány önkényleg 2 millio realt ajánlott az új sereg-fölkészítési költségekre; Infantedo hg pedig, ki a' mult cortesgyűlésen pro-cerré neveztetvén ki, e' méltóságot el nem fogadta, — szint ezen célra terjedelmes jószágainak nagyobb részét odaajánlotta. — Granadában a' junta, feloszlása előtt kiadott különös nyilatkozásában: nem hogy korlátozni ohajtá a' királyi hatalmat, sőt annak tágasbitása tekintetéből sürgeté is, hogy ama' választási törvény, melly a' jövő cortes tanácskozási tárgya leszen, ellátásképen mingyárt most erőbe léptessék és pedig egyedül királyi hatalommal.

A' National, melly Mendizabal munkálatival legkevésbé van megeléguelve, következők ir Spanyolország felől: „Politikai tervek, mellyek sikerre nem juthatnak, legyenek bár szabadság vagy kormányzás érdekére készitvék, mindig legnagyobb ártalmat hoznak a' nemzetre. A' juste-milieu tanja, mellyet francia befolyás ültetett át Spanyolországba, most két királysági név alatt táplálja e' szerencsétlen országban a' polgárháborut. Ha már most mintegy diadalnak tekintik nyilván kimondhatni, hogy az estatuto real leszen azon pont, mellyből eredve a' jövő törvényhozásnak új változásokat kell az alkotmányban tennie: mért nem

látták át szükségét ezen változásoknak előbb, midőn még d. Carlos hadi ereje semmit nem jelentett, 's midőn még nem vala szükség, hogy jutták alakuljanak? Az ország akkoron nyugalmas volt 's a' különböző vélemények kölcsönös engedélyekkel könnyen közeledhetének egymáshoz. De nem, az özvegy királyné akkor még attól is vonakodott, hogy a' procurador-kamara alázatos fölrásait elolvassa, 's a' szabadság barátinak legmérsékesb ohajtását úgy tekintették, mint a' tron ellen irányzott vétkes merészletet. Mendizabalt már most úgy tekintik, mint nagy férfit elődei hibái után 's azért mert egyedül viszi a' kormányt, 's mert alattomos engedélyekkel képes volt a' méltán elégtelen pártok közt legalább a' cortes megnyitására némi fegyverszünetet eszközölni. — Azonban mi kíváncsiak vagyunk azon pillanatra, midőn ő uraságát egy részről a' kamarák, más részről a' hadinevezetéseket 's az e' miatt fölbuzduló népvélemény ugyan egy időben ostromlani fogják. Ő e' bajos helyzetét kétségkívül előre gyanította, midőn a' dolgok megelőzése tekintetéből saját teljes hatalmából a' nemzetet fegyverre szólította, 's ezzel olly financelépést kötött össze, millyen még ekorig aligha történt valaha. Ő ez álfal elmellőzte az illy fontos dologhoz olly szükséges cortes jóváhagyást. Dictator nem tehetett volna többet. Fogja e' őt majd igazolni a' következés? Angliában már is kélik, mi pedig mingyárt eleinte láttuk, hogy rendszabásai nem sikerülhetnek. Az önkény sokkal nagyobb, hogy sem komoly elégtelenséget ne vonna maga után. A' jutták akármilyen szín alatt újra föléledni fognak, valamig csak a' polgárháboru tartani fog, valamig sajtószabadság hirdelve nem lesz, 's valamig a' nemzetnek választási törvény által igaz és valódi képviselés nem adatik.

A' spanyol szélekről egy levelező, mint látszik carlospárti, következőleg fejt ki véleményét Mendizabal igazgatása ellen: „Mig, ugymond, valamennyi francia lap, a' Nationalt 's legitimista lapokat kivéve, legszebb reménnyel van Mendizabal tehetsége felől, én épen most kezdek meggyőződni a' praetendens ügye szerencsés kimenendése felől, és pedig nem azért, mivel az utóbbi ütközetek elhatározón hatottak volna a' czélérésre, hanem mivel a' madridi juste-milieu ügyetlen zendülési rendszabások majmolási közben, elhasználja a' nemzet végső segédforrásait 's azok alkalmazását talán még jövőre is lehetetlenné teszi. Mi az általános fölfegyverzést illeti, ez épen úgy történik mint szokott közönségesen az ujoncz-kiállításal: t. i. szépen elhatározzák a' kormányhivatalban 's azután megy úgy a' mint mehet. Hiszen tudjuk mi történt 1823-ban. Az utolsó ujonczsedést akkor határozzák el,

midőn már mindenütt részvéllenség, bizalmatlanság sőt ellenszegülés uralkodott; midőn számot tartani nem lehetett többé sem erkölcsi sem physikai kényszerítésre: mert ha mindnyájan hozzá járulnak a' hozott kormány-rendeléshez 's még is ezen „mindnyája“ közül egynék sincs kedve a' végzéshez alkalmazkodni, ki fogja őket kényszeríteni? Ezenkívül pénz sem volt; az ujonczok fele megszökött, másik felét pedig haza kelle küldeni vagy elszélyesztetni, mert nem volt mód fölkészíteni őket. 'S valljon nem ugyanazon szellem uralkodik e most is, melly akkor Spanyolországot tönkre juttatá? Általános fölkelést rendelni, 's még is kiáltást engedni a' tehetősnek, hogy magát a' hazafias kötelessége alul kihuzhassa. A' legelső gondolat, mellyet ama' decretum a' népnél szülhetett, csak ez lehetett: „Ha a' gazdagok, kik utóljára úgy is legtöbbet nyernek a' dolognál, elvonhatják magukat a' golyók elől, mi ugyan miért megnénk elejökbe?“ Más részről kiki látja, milly nagy érdekében áll a' pénzeseknek a' rendszabást készíteni, mivel ezáltal magok is keshetnek a' 200 tallér-lefűzetéssel. Mindenki megnyugszik tehát benne hogy semmit se tegyen, 's mivel ez (a' vis inertiae) Spanyolországban különben is megrögzött holmi, képzelhetni: mi lesz a' decretumból. Már maga a' gondolat, hogy helyszámra vettessék ki a' kiállítás mennyisége, kicsinyes és ügyetlen; egész tartományokat kell vala egy tömegben e' célra kitűzni; de természetesen könnyebb egy kis helynek előljárást engedelmességben tartani, mint egy roppant tartomány juttáját. Mina, ki olly nagy szemüggyel van minden iránt, mi hatalmas terjedelmét érdekelheti, csak hamar átlátta az igazgatás ezen gyöngéjét, 's azért a' catalóniai juttát, mellyben baráti ülnek, továbbra is megtartá sőt meg a' tartománynak finanzia függetlenségét is. Innen látszik, hogy közös erő még most sem alakulhat, 's ha alakul is valami, a' carlisták részéről szinte meg lesz a' növekedés 's a' dolog újra régi viszonynál marad.“ Az idő legjobb tanító lesz, mennyire ismeri e' jámbor levelező az általa rosszal kir. rendelés jövőre sikerét. — Barcelonából jött hírként: Mina az isméretes Cardero hadnagyot, ki az idén január 18án Madridban történt katonasági nyugtalanság vezérlője volt, segédjévé nevezte ki.

NÉMETORSZÁG.

Következő azon hercegi rendelés, mellyel fogvást Schwarzburg-Sonderhausen hercegségben a' lottojáték megállítatik: „Isten kegyelméből Günther Fridrik Károly 's a' t. Sajnálkozva hallottuk, hogy a' minden fáradság nélküli meggazdagulás vágya szeretett alattvalóim közül is sokat arra csábított, hogy a' lotto- 's lotteria-játékokban részt vegyenek. Midőn illy családok re-

mények után járnak, föláldozzák nem csak nyugalmok, 's elégtelenségek egy részét, hanem gyakran olly pénzmennyiségeket is, mellyek vagyonuk állapotját meghaladják, vagy mellyeket legálább minden esetre hasznosabban és biztosabban lehetne alkalmazniok, 's takarékpénz gyanánt eltenniök. Minthogy az illy romlasztó játék-hajlandóság már a' szegényebb 's alsóbb osztályokra, sőt még a' mezei népre is ki kezd terjedni, azért következőt határoztam rendelni: 1. §. Mindenféle lotto, és lotteria meg van tiltva; kivéven a' status-lottót, és -lotteriát. 2. §. Az illyféle egyezések ezennel megsemmítetnek, úgy, hogy a' betételt minden időben visszakívánhatni, lefiztetése iránt azonban vádat nem támaszthatni. 3. §. A' sorsjegy-kiosztásra adott engedelmek ezennel visszavétetnek. 4. §. Az eddig kiosztott jegyek azonban kijátszhatók. 5. §. A' ki belföldön sorsjegyet árul, 20 tallér birságot fizet, ötöt pedig a' ki vesz."

Berlinből nov. 7ről írják, hogy a' pietisták mozgásai Königsbergben egészen magokra vonják a' közönség figyelmét. E' szenteskedőket, kik, mellékesen mondva, keleti Prussziában tömredék számuak, Mucker név alatt már ezelőtt is rég ismérték. De mennyire vitték az ábrándozást, csak egy hónap előtt tudatott ki. Az örültség annyira ment, hogy egy grófné által a' messiást akarák megszületni, ennek férje ellenszegült, 's az egész társaságot feladta. Két prédikátor Königsbergben, Ebel és Distel, kik főpapjai voltak e' társaságnak, fel van tisztjéltől függesztve, 's a' nyomozás már megkezdve. Szinte Berlinből írják, hogy nagy megindulást okozott e' fővárosban azon hir, mellynél fogvást az orosz czár nem kegyes választ adott a' varsói hatóság küldöttségének, melly udvarlására ment volt. A' czár egyenesen kimondotta, hogy hű ragaszkodásuk bizonyításának épen nem hiszen, 's hogy a' varsói föllegvár épen azért építettett, hogy a' város a' netalán kitörendő valamely támadás első jeleire egészen semmitessék meg. —

Albert porosz herczeg egybekelése Olga czári főherczegasszonynyal nem valósul meg, valamint az sem, hogy a' lengyel királyság független birodalomná alakittatik alatta. —

N É M E T A L F Ö L D.

Haagaból nov. 3ról írják, hogy a' kereskedőség mindenünnen kérelmekkel járul a' generalstatusokhoz, mellyekben a' külső gabonavámdij fölruktatása ellen nyilatkoznak, 's azt mondják, hogy az a' hollandi földművelésnek használni nem fog, a' kereskedésnek pedig szerfölött ártani. Azonban valamint a' kereskedőség nincs ezen javasolt vámnagyiással megelégtelve, szintugy ohajtják, sőt sürgetik azt meg a' földművelők, 's részükrolök is kérelmekkel folyamodnak a' generalstatusokhoz,

mellyekben azt ügyekeznek megmutatni, hogy a' külső gabona-bevitelre vetett vámdij szöktetése a' kereskedésnek nem fog ártani, az alacsony gabonaár pedig a' földművelést fölötte nyomja.

Az amsterdami kereskedő ujság folyvást, majd mindennap hirtel közleményeket németalföldi kereskedőktől, kik majd mindnyájan olly értelemben nyilatkoznak, mint az amsterdami 52 kereskedőnek általunk is lényeges tartalmánál fogva említett kérelme, a' kormány által a' külföldi gabonára vetendő magasb vámdij ellen. Mindnyájan osztoznak azon véleményben, hogy a' magasb vámdij a' belföldi gabonának 's földművelésnek nem használand, sőt igen nagyon ártand a' kereskedésnek. Efelőtt attól is tarthatni, hogy ha a' törvény elfogadtatik, a' külső kormányok visszatörési rendszabályokhoz fognak nyulni a' hollandi kereskedés ellen. Még nem tudni, mellyik szempont győzend a' kormány előtt. —

A M E R I K A.

Délamerika. A' délamerikai hírek ritkán ollyak, hogy örülhessen rajtok emberbarát. A' perui kormány rendeltetést bocsátott ki, mellyet bálulással fog mindenki olvasni. A' hiteles oklevél következőleg szól: „Megfontolván, 1) hogy sürgetve szükséges az egészen heverő földművelést fölsegíteni; 2) hogy szomorú állapotjának fő oka a' megkívánt munkások hiánya; 3) hogy népségünk mostani állása 's a' szokás legyőzhetlen hatalma mellett, szabad munkásokat haszonnal nem alkalmazhatni; 4) hogy jogtalan lenne jóllétünk legbizonyosb alapját csupa tekintetből tulzó emberbaráti elvek iránt, veszélyben hagyni, kivált midőn a' két szélsőséget vagy végsőséget egyesítő közép utat választhatni; 5) hogy végre a' rabszolga-bevitel, mikép azt Éjszak-amerikában találhatni, sem a' rabszolga-kereskedést nem szaporítja, sem a' barnák állapotját nem roszabbítja, végeztetik: hogy rabszolgák behozatala a' többi déli és éjszak-amerikai statusokból ezentul vámdij nélkül engedtetik meg.“

A' Times arra figyelmeztet, hogy Uruguay vagy Montevideo republica lakosi száma 1810 óta, midőn az 60től — 70,000 lélekre számittatott, 1825ikig 40 — 50,000 lélekre olvadt le, odatudván magát Montevideo várost is, mellynek lakosai száma azelőtt 20,000 volt, mostan pedig 10,000. A' lakosok nagyobb része gaucho azaz szarvasmarha-rabló, 's ninesen valami vagyonnal bíró ember köztük, ki főleg nem az afrikai rabszolga-kereskedésből élne. 'S ezen ország akar Londonban 3,000,000 dollárt, vagy is 600,000 ft sterlinget kölcsön venni!

L E N G Y E L O R S Z Á G.

A' lengyel szélekről következő tudósítást közzöl az Allg. Ztg. nov. 4ről, melly megerősíti,

mít már berlini hírek után említettünk. „Varsóból írják, hogy Miklós czár ottani mulatta közben küldöttségeket fogadott el valamennyi hatóságtól, a' bolgárságtól 's czehektől, 's azokkal a' helyhatóságot kivévén, nagy lebecsátkozással bánt. A' mondott küldöttséget is elfogadá ugyan, de eltíltá azt a' szokott üdvözlés elmondásától, minthogy nem örömet hallana érzelmeket kimondatni, mellyeket a' varsói helyhatóság nem érez iránta. Hozzá tevő a' czár ezután, hogy tulajdonképen a' varsói hatóság volt az, melly a' zendülést támogatta, 's még is egy évvel azelőtt hozzá (a' czárhoz) hódolásra és hű ragaszkodásról szólott, 's nem ismért bensőbb ohajtást, mint azon szerencsét, hogy kormánya árnyékában 's ótalma alatt sokáig nyugalmat 's jólletet élvezhessen. Midőn a' monarcha ezután a' küldöttséget elbocsátá, azt mondá ismételve neki: venné igazán szívére a' mondottakat, mert nyíltan szólott; 's legkisebb zendülő irányu mozgásra a' fellegvárban tanyázó sergeknek parancsuk van a' város hamuvá tételére, melly szerencsétlenséget azután maguknak tulajdonítsanak.“

TÖRÖKORSZÁG.

Tíz hadihajót készítenek most fel, mellyeken a' kapudán-basa Smyrna, Samos, Kreta szigeteket 's az afrikai partokat látogatja meg. — Milos hg Stambulban mindenkor karmazsin-vörös aranyhímzetű bársony nemzeti köntösében járt 's jelent meg, igen csinos kalapban 's több európai renddel díszesítve 's mindenütt bőkezűnek mutatkozott. A' seraskier-basa 40 kapu-katonáinak, kik őt bucsúudvaroltakor tisztelkedőleg kísérték, fejenként egyegy ezüst markolatú kardot ajándékozott 's minden tisztosztálynak száz ezer piastert az alsóbb tisztviselők közti elosztásra. Mint mondják lekötölte magát egy szerződésben Milosch hg, hogy 8000 gyalogot és 2000 lovast adand segédül, mihelyt azt a' porta kívánandja. — A' nagyvezér serge Syriához közeleg. Ut készült egész a' véghatárszélekig 's a' pattantyússág előnyomult. Ibrahim basa katonasága pedig éjszának megyen 's meg is szaporított. Mint rebesgetik, a' Vassaf efendi által Konstantinápolyba hozott irományokból világosan kiséül, hogy a' zendítő Tafil-Busi Mehemed-Alinak ügyviselője volt. Ali egészsége igen meg van rendítve. Az angolok által számára szállított fegyver még sincs kifizetve 's úgy látszik, hogy Ali basát tartozása lerovására kénytetni akarják. — Minden görög asztalos, varga, kávé aligha nem lesz kénytelen Konstantinápolyból kiköltözni, minthogy nem akarják őket ottan többé rajáknak (török alattvalóknak) tekinteni. Azt is mendják, hogy Tunis basasággá fog változtatni 's e' tartomány Namik basának lenne

azon esetre szánva. Tripolisban a' nyugalom még sem álla tökéletesen helyre. A' várat ugyan a' szultán népe bírja, de a' kapu kívül száz ezer beudin tanyáz, kik az előbbi bey visszatérését kívánják. A' jancsárok köntöseikkel 's bográcsaikkal itt mindedig fenmaradtak. A' mesuratei aga még sem akar a' portának meghódolni. Az új basát várják új segéd hadierővel. Az idő itt (Stambulban oct. 16.) igen mohó változékonyságu, forró és hideg, de a' forróság még is nagyobb 's enaek tulajdonítják a' dögmirigy tovább tartását, melly az európaiak 's főképe a' lengyel zsidók közt, dühöng.

Alexandriában sept. 19én valamennyi külső consulnak egy irományt szolgáltatnak kezéhez minden aláírat nélkül, melly Mehemed-Ali basát azon vádtól tisztogatja, mintha ő segítette volna Tafil-Bussi támadását Albániában. Az iromány meglehetősen hosszáságu, 's fő mentő okoskodás benne az: Mehemed-Aliról azért nem tehetni föl, hogy segítette volna Tafil-Bussit, mert folyvást Aegyptus javával foglalkozik. Azt ugyan megismeri, hogy Tafil-Bussi több ízben küldte hozzá görög nyelven kérelmet, a' mellyben segítséget kért tőle, de Mehemed-Ali mindannyszor félreveté azokat. — E' mentegetés különösen a' Moniteur Ottoman ellen van intézve, mert az vádolta őt első részvétől az albániai támadásban. —

POROSZORSZÁG.

A' porosz statusujság jelenti, hogy a' berlini városi főbenjáró törvényszék biztossága azon zavargások ügyét, mellyek 3kán, 4kén 's 5kén a' székesváros nyugalmát megháborították, már béfejezte, 's hogy a' nyomozások hetven (részt vet) személyt bizonyítottak vétkesnek. A' vezérek 's intézők tiz, 's hat éves, a' részvevők vétkek viszonyhoz képest részint több éves, részint több hónapos vár- vagy fékház-büntetésre ítéltek testi fenyítés toldalékkal. Az elítéltek már nagy részben el is vitettek büntetés-helyeikre.

OLASZORSZÁG.

Az olasz szélekről novem. 9ről azt írja az Allg. Ztg. hogy Olaszországban d. Carlos híveinek ügyébe vetett bizodalma apródonként esőkenni kezd, mióta a' tartományi junták meghódoltak a' királynénak, 's megígérték, hogy a' háboru-végzésre a' baski tartományokban segédül lesznek a' kormánynak. Ezt d. Carlos hívei nem hitték, sőt mindig azt reménylék, hogy a' mozgás a' tartományokban öregbülni fog, Izabella királynéket felfogatja, 's ez által vagy republicára, vagy d. Carlosnak nyitand utat. De mindebből semmi sem lett, 's Mendizabal a' dolgot oda intézte, hogy d. Carlos a' telet is nehezen fogja kihúzatni.